

ERNEST HEMINGUEY IJODIDA EKOLOGIK MUAMMOLARNING AKS
ETTIRILISHI

(“Chol va dengiz”, “Katta daryo ikki qismga bo‘linadi” asarlari asosida)

Urokov X.U.

SamDU UF assistent o‘qituvchisi.

G‘ulomova Begoyim Bektosh qizi

SamDU UF O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14940541>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Ernest Hemingueyning ijodida ekologik muammolarning aks ettirilishi tahlil qilinadi. Adibning “*Chol va dengiz*”, “*Katta daryo ikki qismga bo‘linadi*” asarlarida inson va tabiat o‘rtasidagi murakkab munosabatlar, tabiiy muhitning inson ruhiyatiga ta’siri hamda ekologik muammolarga bilvosita ishoralar yoritiladi. Heminguey tabiatni inson hayotining ajralmas qismi sifatida tasvirlab, uni ehtiyot qilish zarurligini ta’kidlaydi. Asarlarda baliq ovining nazoratsiz rivojlanishi, ovchilikning ekologiyaga ta’siri, tabiatning abadiyligi va insonning o‘tkinchiligi kabi muhim jihatlar ochib beriladi. Ushbu maqola Heminguey ijodidagi ekologik motivlarni tahlil qilish orqali adibning tabiatga bo‘lgan munosabatini chuqur anglashga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: ekologik muammolar, tabiat va inson, tabiat muhofazasi, ovchilik, baliqchilik, ekologik adabiyot.

THE REFLECTION OF ECOLOGICAL ISSUES IN ERNEST HEMINGWAY'S WORK
(Based on "The Old Man and the Sea", "A Great River is divided into Two Parts")

Abstract. This article analyzes the reflection of ecological issues in the works of Ernest Hemingway. The writer's works, including “*The Old Man and the Sea*”, “*A Great River is divided into Two Parts*” explore the complex relationship between humans and nature, the impact of the natural environment on human psychology, and subtle references to ecological concerns.

Hemingway portrays nature as an inseparable part of human life and emphasizes the necessity of preserving it. The works highlight important themes such as uncontrolled fishing, the impact of hunting on ecology, the timelessness of nature, and the fleeting nature of human existence. This article helps to gain a deeper understanding of Hemingway's relationship with nature by analyzing the ecological motifs present in his work.

Keywords: ecological issues, nature and humans, *The Old Man and the Sea*, *A Great River is divided into Two Parts*, environmental protection, hunting, fishing, ecological literature.

ОТРАЖЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ В ТВОРЧЕСТВЕ ЭРНЕСТА ХЕМИНГУЭЯ

(На основе произведений «Старик и море», «Большая река делится на две части».)

Аннотация. В данной статье анализируется отражение экологических проблем в творчестве Эрнеста Хемингуэя. Произведения писателя, такие как «Старик и море», «Большая река делится на две части» исследуют сложные отношения между человеком и природой, влияние природной среды на психологию человека и тонкие намёки на экологические проблемы. Хемингуэй изображает природу как неотъемлемую часть человеческой жизни и подчеркивает необходимость её охраны. В произведениях освещаются важные темы, такие как неконтролируемый рыболовный промысел, воздействие охоты на экологию, вечность природы и преходящность человеческого существования. Данная статья помогает глубже понять отношение Хемингуэя к природе, анализируя экологические мотивы, присутствующие в его творчестве.

Ключевые слова: экологические проблемы, природа и человек, «Старик и море», «Большая река делится на две части», охрана природы, охота, рыболовство, экологическая литература.

KIRISH

Ernest Heminguey — XX asrning eng yirik adiblaridan biri bo‘lib, uning asarlari nafaqat insonning ruhiy holati, balki tabiat bilan o‘zaro munosabati, ekologik muammolarni tasvirlash orqali ham o‘rganilishi zarur. Heminguey ijodida tabiat insonning ichki dunyosini aks ettiruvchi eng muhim elementlardan biri sanaladi. Uning asarlarida ekologik muammolar ko‘pincha bevosita yoritilmasa-da, tabiat bilan insonning o‘zaro aloqasi, uning ruhiyatiga ta’siri va tabiiy resurslardan foydalanish masalalari doimo muhim mavzu sifatida ko‘rinadi.

Adibning “Chol va dengiz”, “Katta daryo ikki qismga bo‘linadi” kabi asarlari ekologik muammolarning aks ettirilishiga misol bo‘la oladi. Heminguey tabiatni inson hayotining ajralmas qismi sifatida tasvirlaydi, uning go‘zalligini, mustahkamligini va xatarliliklarini ko‘rsatadi. Ushbu asarlarda baliqchilik, ovchilik, yovvoyi tabiat bilan aloqalar va ularning ekologik ta’sirlari, shuningdek, insonning tabiatdagi o‘rni haqida chuqur mulohazalar mavjud.

Asarlarda tabiat bilan kurash yoki uning davomiyligini ta’minlash haqidagi mavzular ko‘plab belgilarni va ramzlarni o‘zida mujassamlashtiradi.

Heminguey, inson va tabiat o'rtasidagi nozik muvozanatni saqlashga chaqiradi, shuningdek, atrof-muhitni, tabiiy resurslarni muhofaza qilish zarurati haqida o'z fikrini bildirishda nozik tahlil va metaforalardan foydalanadi.

Ushbu maqolada Hemingueyning "Chol va dengiz", "Katta daryo ikki qismga bo'linadi" asarlari asosida ekologik muammolarni qanday aks ettirganini tahlil qilishga harakat qilamiz. Bu asarlar orqali Hemingueyning tabiatga nisbatan anglagan munosabati, tabiat va inson o'rtasidagi munosabatlar va ekologik masalalar haqidagi fikrlari haqida chuqurroq tushunchaga ega bo'lish mumkin.

"Chol va dengiz" – inson va tabiat o'rtasidagi kurash

"Chol va dengiz" Hemingueyning eng mashhur asarlaridan biri. "Chol va dengiz" – bu insonning tabiat bilan kurashi, sabr-toqati va matonatini yorituvchi falsafiy asar bo'lib, unda ekologik muammolar ham bilvosita yoritilgan. Asarning asosiy qahramoni – Santyago ismli qari baliqchi. U uzoq vaqt davomida hech narsa tuta olmaydi, lekin nihoyat katta marlin baliqni qo'lga kiritadi. Biroq yo'lda akulalar uni yeb tugatadi. Ushbu voqealar orqali tabiat va inson o'rtasidagi bog'liqlik hamda ekologik muammolar tasvirlanadi.

ASARDAGI ASOSIY EKOLOGIK MUAMMOLAR

1. Haddan tashqari ko'p ov qilish va dengiz ekotizimining buzilishi.

Santyago baliq ovlashga hayotini bag'ishlagan, ammo baliqlar soni kamayib bormoqda.

Bu insonlarning haddan tashqari ko'p ov qilishining natijasi bo'lishi mumkin. Asar yozilgan XX asrning o'rtalarida industrial baliq ovlash rivojlangan bo'lib, baliqlarning kamayib borishi muammosi dolzarb edi.

2. Inson va tabiat o'rtasidagi kurash.

Santyago va marlin o'rtasidagi kurash inson hamda tabiat o'rtasidagi murakkab munosabatni aks ettiradi. Santyago marlinni tutadi, lekin uni himoya qila olmaydi – bu tabiatning o'z qonunlari borligini va inson ularni to'liq nazorat qila olmasligini ko'rsatadi.

3. Akulalar va tabiiy tanlanish.

Santyago marlinni qo'lga kiritganidan so'ng, akulalar uni yeb tugatadi. Bu tabiatning o'z muvozanati borligini ko'rsatadi. Akulalar ekotizimning ajralmas qismi bo'lib, ular zaif yoki yaralangan jonzotlarni yo'q qiladi. Bu yerda inson tabiatning qonunlariga qarshi chiqqanda, natijasi ham shunga yarasha bo'lishini tushunish mumkin.

4. Dengiz resurslarining kamayishi.

Santiago baliq tutishga qiynalishi, baliqlarning kamligi dengiz resurslarining kamayib borayotganini ifodalaydi. Bu, ayniqsa, industrial baliq ovining salbiy oqibatlariga ishora bo'lishi mumkin. Inson tabiatni ko'p ekspluatatsiya qilsa, oxir-oqibat o'ziga zarar yetkazadi.

Heminguey "Chol va dengiz" asarida bevosita ekologik muammolar haqida gapirmaydi, ammo bilvosita dengiz ekotizimining nozikligi, inson va tabiat o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni ko'rsatadi. Asar orqali inson tabiatni hurmat qilishi va uni haddan tashqari ekspluatatsiya qilmasligi kerakligini anglashilib turadi.

“Katta daryo ikki qismga bo‘linadi” – tabiat va inson ruhiyati

“Katta daryo ikki qismga bo‘linadi” hikoyasi Hemingueyning Nik Adams haqidagi hikoyalar to‘plamiga kiradi. Asarda urushdan qaytgan Nik Adams tabiat qo‘ynida bo‘lish orqali ichki tinchlikka erishishga harakat qiladi. Bu asar ekologik muammolarni aks ettirgan, ammo ularni faqat bevosita emas, balki inson va tabiat o'rtasidagi nozik munosabatlar orqali ko'rsatadi.

Ushbu asar Hemingueyning tabiiy muhitga nisbatan o'zgacha e'tiborini, inson ruhiyatining va tabiiy dunyoning bir-biriga qanday ta'sir qilishini yoritadi.

EKOLOGIK MUAMMOLARNI AKS ETTIRISH:

1. Tabiatni tushunish va unga bo‘lgan hurmat.

Asarda bosh qahramon Nik baliq ovlash uchun daryo bo'yiga boradi. U o'zi uchun mazmunli va tinchlantiruvchi faoliyat sifatida baliq ovlashni tanlaydi. Daryo va tabiat Nikning ichki xotirasini qayta tiklashda muhim rol o'ynaydi. Bu yerda tabiat faqat tabiiy resurs sifatida ko'rilmaydi, balki insonning ichki dunyosi, qayg'u va ruhiy holatiga ta'sir etuvchi omil sifatida gavdalanadi.

2. Baliqchilik va ekologik iz.

Nik baliq ovlash jarayonida, ayniqsa, baliqlarning o'rtacha hajmi va ularning tabiatdagi o'rni haqida o'ylaydi. Bu baliqchilikning ekologik ta'siriga doir bir ishora bo'lishi mumkin, chunki asar orqali baliqchilikning tabiatga zarar yetkazmasligi va resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish zarurati ta'kidlanadi. Heminguey baliqchilikni nafaqat ov qilish, balki o'z-o'zini anglash va o'zgarish jarayoni sifatida ko'rsatadi.

3. Tabiat va insonning o‘zaro munosabatlari.

Nikning tabiiy muhitga bo'lgan e'tibori va undagi tasvirlar tabiatning inson psixologiyasi bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Heminguey asarida daryo, o'rmonlar va baliq ovlash muhitining tasviri orqali insonning ruhiy salomatligi, tinchlanish va qayta tiklanish jarayonini yoritadi.

Tabiatni qadrlash va unga hurmat bilan qarash, asar ichida tabiatni qanday saqlash zarurligi haqidagi nozik ishora sifatida ko‘rinadi.

4. Ekologik muammolar va insonning tabiatga ta'siri.

Asarda tabiatni va tabiiy resurslarni nazorat qilmasdan foydalanishning oqibatlari haqida bevosita gapirilmasa ham, daryo va baliqchilikning tabiiy muhitga bo‘lgan zarari haqida nozik fikrlar mavjud. Heminguey ekologik muammolarni tasvirlashda odatda nafaqat tashqi dunyoda, balki insonning ichki dunyosidagi bo‘shliq, qayg‘u yoki tinchlikni aks ettiradi. Bu tabiiy muhitni ifodalayotganda uning ko‘rinishini va inson bilan o‘zaro aloqalarini chuqurroq o‘rganish orqali ekologik muammolarni anglashni taklif etadi.

5. Sokinlik va qayta tiklanish.

Nik daryoda baliq ovlashni davom ettirarkan, u o‘zining ruhiy holatini qayta tiklashga, o‘zini ichki dunyosini izlashga va tabiat orqali tinchlanishga harakat qiladi. Heminguey bu holatni tabiat bilan muvozanatni tiklashning bir shakli sifatida tasvirlaydi. Tabiat, insonning o‘zini anglash, qayta tiklanish va ichki xotirani topish jarayonida muhim rol o‘ynaydi.

“Katta daryo ikki qismga bo‘linadi” asarida ekologik muammolar bevosita yoritilmasa ham, tabiiy resurslar va insonning ularga bo‘lgan munosabati haqida chuqur mulohazalar mavjud.

Tabiatni ehtiyotkorlik bilan boshqarish, unga hurmat bilan qarash va uning insonning ruhiy holatiga ta'sirini anglash muhim ekologik masalalardir. Hemingueyning asarida tabiatni saqlash zarurati va insonning tabiat bilan uyg‘unligi haqida nozik ishoralar mavjud.

XULOSA

Ernest Heminguey ijodida ekologik muammolarning aks ettirilishi, asosan, tabiat va inson o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni, tabiiy resurslardan foydalanishni va tabiatning inson ruhiyatiga ta'sirini o‘rganish orqali ifodalanadi. Uning asarlarida tabiat faqat tashqi muhit sifatida emas, balki insonning ichki dunyosiga ta'sir etuvchi, uning ruhiy holati bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan bir tizim sifatida ko‘rsatiladi. “Chol va dengiz” asarida Heminguey tabiatni insonning abadiy raqibi sifatida tasvirlaydi, unda baliqchining dengiz bilan kurashini va u bilan o‘zaro ta'sirini ko‘rish mumkin. Bu asarda baliq ovlashning ekologik muammolari, tabiiy resurslardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish zarurati va insonning tabiat bilan o‘zaro aloqasi muhim mavzulardan biridir. “Katta daryo ikki qismga bo‘linadi” asarida esa tabiat bilan tinchlanish va qayta tiklanish jarayonlari yoritiladi. Heminguey, daryo va baliqchilikni tasvirlash orqali tabiatni inson ruhiyatining qismi sifatida ko‘rsatadi va uning ekologik izlarini aniqlashni o‘rganadi. Baliqchilikning nazoratsiz rivojlanishi va tabiatning barqarorligini ta'minlash muhimligi haqidagi ishoralar mavjud.

Heminguey ijodida tabiatga bo'lgan hurmat va uni saqlash, uning ekologik holatiga alohida e'tibor qaratish zarurati o'ziga xos tarzda ifodalangan. Adib tabiatni insonning ichki dunyosining aks-sadosi sifatida tasvirlab, ekologik muammolarga nisbatan o'z fikrini bildirishda nozik va kuchli tasviriy vositalardan foydalanadi. Uning asarlarida tabiatning abadiyligi va insonning o'tkinchilligi haqida chuqur mulohazalar mavjud bo'lib, bu ekologik masalalarni tushunish va ularni hal etish zarurligini yoritadi.

REFERENCES

1. Nurbek Alimov - "Daryo" kolumnisti. "Jahon adabiyotining eng buyuk asarlari" loyihasi tahlili.
2. Ulug'bek Hamdamov, Abdug'ofir Qosimov. Jahon adabiyoti. Toshkent-2017.
3. Ernest Xeminguey. "Chol va dengiz". Yoshlar nashriyot uyi. Toshkent-2017.
4. Хемингуэй Э. Писатель и война; Речь на 2 Конгрессе американских Писателей // Писатели США о литературе: В 2-х т. – М., 1982.
5. Hemingway, E. The Old Man and the Sea. Scribner, 1952.
6. "Qashqadaryo" gazetasi veb-sahifasi.
7. Hemingway, E. A Great River is divided into Two Parts. In In Our Time, 1925.